

Crearea unui depozit de documente digitale instituțional la Biblioteca Universității „Dunărea de Jos” din Galați

Considerații generale (I)

Mioara Voncilă
șef serviciu, Biblioteca
Universității „Dunărea
de Jos” Galați

Necesitatea creării unui depozit digital instituțional

În contextul erei informaționale actuale, crearea unui depozit de informații digitizate nu reprezintă un lux și cu atât mai puțin o noutate, marea majoritate a instituțiilor academice au deja stabilită o politică de digitizare și dețin biblioteci digitale. Digitizarea informațiilor, care are ca

scop principal facilitarea accesului la patrimoniul documentar al unei instituții, este necesară.

Primul pas pentru construirea unui depozit digital instituțional îl reprezintă definirea clară a nevoilor fiecărei entități din cadrul sistemului, în cadrul unei universități acestea sunt facultățile și departamentele de specialitate. Trebuie bine definite: dinamica structurii duale „nevoi-resurse”, atât la nivelul fiecărei facultăți, cât și global, la nivelul întregii universități; și conexiunile dintre entități, pentru asigurarea continuă a unui echilibru în funcționarea de lungă durată a sistemului. De asemenea, sistemul trebuie să permită realizarea continuă de noi conexiuni și optimizarea acestuia în funcție de provocările din mediul social (suport informatic în continuă schimbare, resurse umane, costuri, nevoile informaționale ale utilizatorilor etc). Într-un depozit digital instituțional trebuie să se regăsească marea majoritate, dacă nu întreaga producție științifică a unei universități (teze de doctorat, teze de licență, disertații, rapoarte științifice, articole de specialitate, cursuri și ale materiale educaționale).

De ce este oportun să dezvoltăm un depozit digital?

Cerința tot mai mare și diversificată de informație, accesibilă oricând, oriunde, costurile în continuă

creștere ale publicațiilor tipărite, posibilitatea promovării activității științifice și educaționale a cadrelor didactice și a studenților, criza de timp cu care ne confruntăm cu toții în aceste zile sunt elemente ale acestei ecuații al cărei rezultat este oportunitatea dezvoltării unui astfel de instrument informațional pentru utilizatori. Scopul creării lui este

posibilitatea pe care o oferă de a reuni întreaga producție științifică a instituției sub o singură „umbrelă” de informații, accesibilă, dintr-un singur punct, oriunde din internet, intrând în mișcarea „accesului deschis” și oferind vizibilitate științifică autorilor acesteia. În ceea ce privește beneficiile, pentru cercetători, acest instrument permite diseminarea mai rapidă a conținutului lucrărilor lor științifice și creșterea numărului de citări, care este unul din elementele acreditării și evaluării profesionale. Pentru instituție, beneficiile sunt: vizibilitatea și creșterea prestigiului, gestionarea unui tezaur de creații intelectuale originale, îmbunătățirea managementului acreditării instituționale și economii de costuri pe termen lung.

Modalități de implementare

Pentru început, înainte de a alege o soluție pentru crearea unui depozit digital, sunt câteva întrebări pe care trebuie să ni le punem:

- *Cum sunt folosite de către universități depozitele digitale instituționale?*

Pentru o comunicare profesională, pentru stocarea materialelor de predare și învățare, pentru stocarea edițiilor electronice ale unor publicații științifice, pentru managementul colecțiilor cu materiale de cercetare, pentru asigurarea conservării materialelor

Cecilia Buricea
bibliotecar, Biblioteca
Universității „Dunărea de
Jos” Galați

digitale pe termen lung, pentru creșterea prestigiului universității, pentru încurajarea accesului liber la literatura științifică etc.

- *Care sunt criteriile de constituire a colecțiilor?*
- *Cine sunt utilizatorii - cheie?*
- *Cine sunt creatorii de conținut - cheie?*
- *Ce servicii se pot oferi în funcție de resursele existente?*
- *Accesul la colecții se va face gratuit?*
- *Instituția are dreptul de comunicare publică a unui document ce urmează a fi inclus în depozitul digital?*
- *Care sunt responsabilitățile bibliotecii universității în acest context în raport cu restul comunității academice?*

Având limpezite toate aceste aspecte, putem justifica crearea unui depozit digital și dezvolta o politică de digitizare la nivel instituțional. Rămâne alegerea soluției optime pentru construirea infrastructurii. Alegerea unui soft de management al colecțiilor digitale, stabilirea echipamentelor informatice necesare și constituirea unei echipe de lucru.

După un studiu amplu, efectuat asupra depozitelor digitale existente în lume, a caracteristicilor softurilor existente pe piață, oferite contra cost sau gratuit, a legislației asupra drepturilor de autor la nivel național și internațional, s-a optat pentru un soft gratuit (open source), D-Space. Softul este utilizat de o comunitate largă pe glob, în prezent sunt peste 1000 de instituții din întreaga lume care folosesc D-Space. În România există mai multe biblioteci universitare care au ales această soluție software.

Atuurile acestui soft?

- Permite **configurarea cu ușurință a unei structuri** a depozitului digital pe **comunități, subcomunități și colecții** în funcție de nevoile informaționale ale instituției.
- În cadrul acestor colecții pot fi incluse **documente electronice în orice format**; fiecărui articol introdus în depozit i se poate asocia un **set de metadata și drepturi de acces**, astfel încât acesta să fie regăsit cu ușurință ulterior, atât din interfața depozitului digital, cât și de pe internet.
- **Vizualizarea textului integral** al unui document este permisă prin stabilirea **dreptului de acces** la acesta (la nivel de colecție de documente, la nivel de articol sau, și mai restrictiv, la nivel de fișier în cazul unui articol cu mai multe fișiere).
- Permite **autoarhivarea documentelor**, pentru a avea un control asupra uniformității și corectitudinii datelor asociate documentelor

arhivate; softul include în fluxul de lucru un **pas de autorizare** (persoanele desemnate cu drept de administrare a colecțiilor putând valida includerea unui articol în depozitul digital).

- Se pot crea **colecții în acces deschis** (colecții publice) sau **colecții cu acces restricționat** la textul integral.

• Deoarece multe articole pot să nu fie publicate anterior includerii lor în colecțiile depozitului digital, sistemul permite asocierea atât a unor **licențe proprii**, cât și a **licențelor Creative Commons**.

• **Regăsirea informației** se face după metadatele asociate unui articol, dar și **după textul integral** al acestuia, ceea ce ușurează mult munca indexatorilor și, desigur, căutările utilizatorilor.

• De la ultimele versiuni, softul include în fluxul de lucru fișiere cu **vocabulare controlate**.

Iată doar câteva din facilitățile oferite de softul D-Space, care a stat la baza creării și dezvoltării **depozitului digital instituțional ARTHRA** al Universității „Dunărea de Jos” din Galați.

Promovare

Deosebit de importantă este promovarea internă și marketingul depozitului, făcute pentru atragerea celor două categorii de utilizatori: posibili autori, care să furnizeze materialele pentru arhivare și utilizatorii – beneficiari ai informațiilor incluse în depozit. Oportune, în acest scop, sunt lansarea oficială a depozitului digital, crearea unui forum de discuții sau blog, organizarea de cursuri de instruire și promovarea prin articole științifice în publicațiile de specialitate. Promovarea, dincolo de granițele țării, poate fi făcută prin înscrierea depozitului digital pe site-uri dedicate, care stochează informații despre depozitele digitale instituționale în acces deschis din întreaga lume. Menționez doar câteva dintre ele: OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories), ROAR (Registry of Open Access Repositories) și Duraspace, o organizație non-profit, unul din cei mai mari provideri de soft gratuit (open source software) pentru crearea de depozite digitale.

Referințe:

MÎNZU, Viorel; VONCILĂ, Ion; REPANOVICI, Angela; ALBU, Cristina; VOLOVICI, Daniel. *Sistem integrat pentru indexarea și partajarea on-line a documentelor tehnice digitizate – Ghid de proiectare, realizare și utilizare*, Galați: Galati University Press, 2011